

POSTANOWIENIE

Dnia 25 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z powództwa E.Ł.
przeciwko A.Ł.
o ustalenie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 25 maja 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 7 lutego 2019 r., sygn. akt I ACa [...],

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

II. zasądza od E.Ł. na rzecz A.Ł. kwotę 2.700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym;

III. przyznaje adw. M.M. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] wynagrodzenie w kwocie 2.700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) w tym należny podatek VAT, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powoda E.Ł. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 7 lutego 2019 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze już wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienie SN z dnia 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18, niepubl.). Wskazano m.in. że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przysądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony – co należy podkreślić – wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Skarżący podniósł przede wszystkim, że – jego zdaniem – w niniejszej sprawie zachodzi nieważność postępowania, określona w art. 379 pkt 5 k.p.c., bowiem został on pozbawiony możliwości obrony swoich praw przez oddalenie wniosku dowodowego o przesłuchanie świadka K.M. na okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Nieważność postępowania polegająca na pozbawieniu strony możliwości obrony przysługujących jej praw polega na całkowitym odjęciu stronie w postępowaniu sądowym, wbrew jej woli, możliwości podejmowania czynności procesowych zmierzających do ochrony jej sfery prawnej. Dlatego nie można stwierdzić nieważności postępowania, gdy strona podjęła czynności w procesie, nawet doznając utrudnień w popieraniu dochodzonych roszczeń lub obronie przed żądaniami strony przeciwnej. Wystąpienie tej przyczyny nieważności podlega ocenie przy uwzględnieniu konkretnych okoliczności sprawy i dotyczy jedynie takich przypadków, w których strona rzeczywiście była pozbawiona możliwości obrony i nie działała w postępowaniu, a nie gdy mimo naruszenia przepisów procesowych podjęła jednak czynności w tym postępowaniu. Do pozbawienia strony możliwości obrony jej praw dochodzi wówczas, gdy z powodu naruszenia przez sąd określonych przepisów lub zasad procedury cywilnej strona nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub istotnej jego części i nie miała możliwości usunięcia skutków tych uchybień na następnych rozprawach poprzedzających wydanie wyroku w danej instancji (zob. np. wyroki SN: z dnia 7 lipca 2016 r., I PK 39/16, niepubl., i z dnia 1 marca 2018 r., III PK 19/17, niepubl.; postanowienie SN z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 590/17, niepubl.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto jednocześnie, że pozbawienie strony możliwości obrony swoich praw powodujące nieważność postępowania nie może być rozciągane na przypadki nieprzeprowadzenia wnioskowanych dowodów i to niezależnie od tego, czy następuje to na skutek ich oddalenia przez sąd w związku z uznaniem, iż nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia istoty sprawy, czy w wyniku naruszenia przepisów procesowych normujących zasady przeprowadzania postępowania dowodowego w związku z niewydaniem postanowienia dowodowego lub dokonaniem ustaleń odnośnie do niecelowości przywrócenia skarżącego do pracy wyłącznie na podstawie udzielanych przez skarżącego odpowiedzi na pytania zadawane mu przez skład orzekający (zob. np. wyroki SN: z dnia 23 lutego 2001 r., II CKN 395/00, niepubl., i z dnia 24 października 2017 r., II PK 300/16, niepubl.).

Zgodzić się bowiem należy z poglądem, że samo pominięcie (nieuwzględnienie) wniosku dowodowego strony nie oznacza pozbawienia jej możliwości obrony praw powodującej nieważność postępowania w rozumieniu

art. 379 pkt 5 k.p.c. Strona zostaje pozbawiona możliwości działania tylko wtedy, gdy doszło do całkowitego pozbawienia możliwości obrony jej praw, a więc gdy znalazła się w sytuacji, która uniemożliwiała, a nie tylko utrudniła lub ograniczyła popieranie przed sądem dochodzonych żądań.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy należy wskazać, że w niniejszej sprawie nie występowała nieważność postępowania, bowiem skarżący nie został pozbawiony możliwości obrony swoich praw i aktywnie uczestniczył w procesie zarówno przed Sądem I instancji, jak i Sądem II instancji. Sam fakt oddalenia w dniu 7 marca 2017 r. (nagranie 01:15:56 w protokole rozprawy k. 268, tom II akt sprawy) wniosku dowodowego o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka K.M. może co najwyżej stanowić naruszenie przepisów regulujących postępowanie dowodowe, nie pozbawiało jednak strony możliwości obrony jej praw. Właściwym trybem postępowania była zgłoszenie przez pełnomocnika strony zastrzeżenia w trybie art. 162 k.p.c. Kwestie prawne związane ze stosowaniem tego przepisu były już przedmiotem wyjaśnień Sądu Najwyższego (zob. np. uchwały SN: z dnia 27 października 2005 r., III CZP 55/05, OSNC 2006, nr 9, poz. 144 i z dnia 27 czerwca 2008 r., III CZP 50/08, OSNC 2009, nr 7-8, poz. 103). Sąd Najwyższy wskazał, że przepis ten powinien podlegać ścisłej wykładni, w tym sensie, że strona nie może skutecznie zarzucać uchybienia przez sąd przepisom postępowania polegającego na wydaniu postanowienia, które może być zmienione lub uchylone stosownie do okoliczności, jeżeli nie zwróciła uwagi sądu na to uchybienie w toku posiedzenia, a w razie nieobecności – na najbliższym posiedzeniu, chyba że niezgłoszenie zastrzeżenia nastąpiło bez jej winy (zob. też wyrok SN z dnia 12 czerwca 2012 r., II CSK 450/12, niepubl.).

Wbrew zatem twierdzeniom skarżącego nie doszło do „kwalifikowanego naruszenia przepisów postępowania” (s. 5 skargi kasacyjnej), gdyż bez znaczenia pozostaje przyczyna oddalenia wniosku dowodowego strony. Co więcej, wskazanie jako okoliczności, na jakie miałby zeznawać świadek: „wykazanie prawdziwości i zasadności twierdzeń pozwu”, w oczywisty sposób nie spełniało wymogu wynikającego z art. 258 k.p.c. (przed uchyleniem), jako że nie są to „fakty”, a tylko na takie może zeznawać świadek (aktualnie art. 235¹ k.p.c.).

Z kolei, przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. m.in. postanowienia SN: z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100, i z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (zob. m.in. postanowienia SN z dnia 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, niepubl., i z dnia 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, niepubl.). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, iż jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. postanowienie SN z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, niepubl.).

Nie można jednak uznać, że skarżący w niniejszej sprawie wykazał, aby skarga kasacyjna była oczywiście uzasadniona. Należy wskazać, że fakt, iż sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa niepodlegającymi różnej wykładni ma być oczywista i widoczna na pierwszy rzut oka, nie zwalnia skarżącego z obowiązku uzasadnienia podnoszonej przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Tymczasem skarżący wskazał jedynie, że o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej mają świadczyć argumenty przemawiające za nieważnością postępowania oraz naruszenie przepisów postępowania w niniejszej sprawie, jednak nie przedstawił w treści uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jakiegokolwiek argumentacji mogącej uprawdopodobnić te naruszenia, a w odniesieniu do oddalenia wniosku dowodowego skarżącego należy zauważyć, że Sąd Apelacyjny odniósł się do nich w treści uzasadnienia, wskazując dlaczego uznał decyzję Sądu I instancji za zasadną (k. 465, tom III akt sprawy).

Skarżący przedstawił tak naprawdę jedynie polemikę z oceną wyrażoną przez Sąd II instancji. Uznać zatem należy, że w rozpoznawanej sprawie prawo powoda do obrony w tym znaczeniu nie zostało naruszone, był on reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika, który brał udział w postępowaniu dowodowym.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1, 3 i 4 w zw. z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).

O kosztach pełnomocnika z urzędu orzeczono na podstawie § 8 pkt 6 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 18), z uwzględnieniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 r. (SK 66/19, Dz.U. z 2020 r., poz. 769), a więc przy uwzględnieniu § 2 pkt 6 ww. rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r.